

Altstadt Rotterdam
Het Balkon

IN OPSTAND TEGEN DE ORDE DER DINGEN MET THEATER IN HET KWADRAAT ALS WAPEN

Javier López Piñón
17 december 2023

Gezien op 16 december 2023, Altstadt Rotterdam

Volgens de Theaterencyclopedie heeft Genets klassieke meesterwerk *Het balkon*, sinds zijn publicatie in 1956 maar een handvol enceneringen in Nederland gekend, in tegenstelling tot *De meiden* uit 1947 bijvoorbeeld, dat vanaf de jaren zestig in elk decennium een keur aan uitvoeringen heeft gekregen. Natuurlijk is de rolbezetting voor twintig acteurs, de lengte van zo'n drie uur en de uitgebreide decorbeschrijvingen die Genet geeft voor *Het balkon*, tegenover de drie acteurs en de enkele uniforme locatie voor *De meiden* daar deels debet aan. Het is daarom des te verheugender *Het balkon* nu bij Altstadt Rotterdam te zien als een vlakke vloerproductie waarin vijf acteurs alle rollen voor hun rekening nemen.

Het publiek zit aan alle kanten rondom het vierkante speelveld. Zwart plastic bedekt de toneelvloer. Functionele kostuums en een zaalverlichting uit rode tl-buizen verwijzen naar het idee 'bordeel'. Verder is het toneel een kale bedoening, waardoor alle aandacht uitgaat naar de acteurs. Genets regie-aanwijzingen (zoals de gedetailleerde beschrijving van de interieurs waarin de negen tableaux van het stuk zich afspelen) worden door de acteurs als tekst behandeld.

Bij aanvang reikt Elsie de Brauw papieren zakdoekjes uit. Of zij het publiek hier ontvangt als gastvrouw in haar rol als Irma, de madam die de leiding heeft over haar borddeel waar dit stuk zich afspeelt, of als de actrice die zij is, blijft in het midden; als zij vervolgens plaatsneemt aan de zijkant van de speelvloer en aldus onderdeel van het publiek wordt, wordt de essentiële code van dit toneelstuk dadelijk onderstreept: we kijken naar een voorstelling vol dubbele theaterbodems.

Genets *Het balkon* is een allegorie. Het borddeel waar Irma de scepter zwaait, verbeeldt de maatschappij zelf. De bourgeoisie is hier vertegenwoordigd door de machthebbers en in de eerste scènes zien wij hoe deze in de gestalte van bisschop, rechter en generaal zich vermaken, elk met zijn eigen fetisj. Délano van den Berg en Niki Verkaar vertolken al deze rollen met veel aplomb. De madam slaat dit allemaal gade en grijpt soms in.

Als publiek worden we er dus voortdurend aan herinnerd dat we kijken naar het mechanisme van theater, de plek waar 'de waarheid wordt gelogen', om de treffende definitie te herhalen waarmee het theater soms gekarakteriseerd wordt. Zelfs de machthebbers zijn uiteindelijk alleen maar klanten in het borddeel die zich als machthebber vermommen.

Regisseur Johan Simons heeft gekozen om de dubbelzinnige tegenspraken aangaande spel en regie die Genet als voorwoord toegevoegd heeft aan de uitgave van de tekst, te vertalen in gechargeerd *over the top* toneelspel. Het zal nog een hele toer worden voor de acteurs om gaandeweg de voorstelling reeks niet te vervallen in regelrechte geschmier. In zijn versie is ook plaats voor summere verwijzingen naar de actualiteit (cocainegebruik en de Zuidas worden genoemd) en hij zet daarmee de tekst met beide benen op de grond: Genet maakt het zijn toeschouwers niet makkelijk, omdat hij de allegorie niet wil reduceren tot een simpel schema maar juist ruimte biedt aan alle tegenspraken, paradoxen en raadsels die de maatschappij omgeven die we met zijn allen in Europa op poten hebben gezet.

Genet personifieert het kapitalisme als een luxe bordeelhoudster; elke hoer heeft daarin haar rol en die bestaat er vooral uit de machthebbers te behagen. Maar altijd ligt er een opstand op de loer. Die opstand doet precies wat hij moet doen: voortdurend dreigen en als tegen het eind van de voorstelling het toneel bezaaid ligt met etensresten, kledingstukken en lekkende rekwisieten, is dat door toedoen van de protagonisten zelf en niet door de opstandelingen die ondertussen bezig zijn de stad te veroveren. Wie dan wel op de scène inbreken: een groep jongeren die gewapend met mobieltes onderstreepen wat Simons toevoegt aan Genets allegorie: de invloed van de massamedia en de communicatiekanalen zoals die zich nu ontwikkeld hebben.

Muzikale stoplappen van zogenaamde *evergreens* onderbreken soms de virtuoze woordenvloed waarmee Genet zijn karakters neerzet. Naast Bert Luppés en Elsie de Brauw slaagt vooral Jordy Vogelzang erin ondanks het zwaar aangezette spel niet te vervallen in een ongenueanceerd spervuur van lettergrepen, maar wel degelijk de brille van Genets argumentaties, drogredenen, omkeringen en travestie dusdanig te behandelen dat ze tot nadenken stemmen. Op gezette tijden wordt de dialoog geritmeerd door een carnavaleske parade waarbij de acteurs in ganzenpas rondjes lopen, al dan niet met potsierlijke kostuumelementen of rekwisieten.

De voorstelling heeft geen pauze en dendert van meet af aan in een hoog tempo door. Het krijgt daardoor een licht hysterisch karakter dat wonderwel past bij het gegeven, hoewel tegen het eind het publiek ook tekenen van vermoeidheid begon te vertonen. Met theater in het kwadraat als wapen komt Genet in opstand tegen de gevestigde orde der dingen en Simons met zijn ploeg toont hoe actueel dat nog steeds kan zijn, zonder daarbij Genets kritische houding te reduceren tot een sjabloon.

Foto: Philippe Lemaire

MEDEWERKERS

auteur: Jean Genet
regie: Johan Simons
vertaling: Hans Grootet
bewerking: Koen Tachelet
scenografie: Philippe Lemaire
uitvoerende: Bert Luppés / Elsie de Brauw / Delano van den Berg / Jordy Vogelzang / Niki Verkaar / en anderen

Meer info over deze voorstelling op Theaterencyclopedie.nl

data van Theatercollectie: Allard Pierson/Stichting TIN

Speellijst

Volledige speellijst van de producent

Tags

Altstadt Rotterdam

Bert Luppés

Délano van den Berg

Elsie de Brauw

Johan Simons

Jordy Vogelzang

Niki Verkaar

ELDERS

TROUW

★★★★☆

'De echte power komt toch wel van Elsie de Brauw als Madame Irma en vooral van Bert Luppés als de politiecormissaris. Lange tijd is zijn enige bijdrage hardop de regieaanwijzing 'Mitrailleurvuur!' roepen vanaf de zijkant maar als hij dan opstaat trekt hij in zijn lange leren jas als een stofzuiger alle aandacht naar zich toe. Dreigend en sluipend, en passant een dansje makend met een bezoeker die terugkeert van het toilet.' **Hans Smit**

PLAATS REACTIE

Reacties moeten voldoen aan onze [huisregels](#).

Uw e-mail adres zal niet gepubliceerd worden. Alle velden zijn verplicht.

Reactie..

Naam..

E-mail..

Reactie plaatsen

GERELATEERDE ARTIKELN

TONEEL

Delirium - Altstadt Rotterdam

4 november 2023

Delirium is een bewerking van *Het contract* van Sławomir Mrożek, oorspronkelijk geschreven in 1956 over een Europa voor de val van het communisme. In deze hedendaagse bewerking, gemaakt door Jordy Vogelzang, is de Russische dreiging en het veranderende Europa opnieuw relevant geworden. (meer...)

TONEEL

Wachten op Godot - Altstadt Ensemble Rotterdam

29 oktober 2022

We bevinden ons in een ondergrondse ruimte van Altstadt Rotterdam. De muren zijn beblakerd omdat er ooit een bakkerij was gevestigd. (meer...)

TONEEL

Speed-the-plow - Theater Mooi Weer & Zo, Rotterdam

4 oktober 2019

In een Rotterdamse cafeetje kun je voor twee tientjes dineren met theater. Mooi weer & zo heet het gezelschap dat dat mogelijk maakt. De jonge, professioneel opgeleide acteurs spelen in hun eigen café zes verschillende voorstellingen in een half jaar. (meer...)

TONEEL

Heisenberg - Theater Rotterdam

12 januari 2019

Kijken naar deze encensering van *Heisenberg* is een desoriënterende ervaring. Maar meer omdat de keuzes die gemaakt zijn zo verbazen dan omzets van plotlijn, karakters of setting zo dubbelzinnig zijn. Zo staan de keuzes van de makers de kijkerijammer jammer genoeg in de weg. (meer...)

TONEEL

Kosmopolis - NTGent en Ruhrtriennale

17 oktober 2017

'Kosmopolis' van NTGent is in alles een gedegen, binnen de lijntjes kleurende uitwerking van een straffe roman **

NIEUWS & OPINIE

Nieuws
Opinie
Reportage
Aankondiging
Achtergrond

RECENSIES

Cabaret
Circustheater
Dans
Jeugdtheater
Kleinkunst
Mime
Musical
Muziektheater
Opera
Performance
Toneel

DOSSIERS

DeClous Theaterkritiek
Theaterboek
Fair Practice Code
Betere praktijken
Diversiteit
Alle Dossiers

PODCASTS

Podcastreënse
Criticafel
Kritiek op Kritik
Reportage

VACATURES

Alle vacatures
Vacature toevoegen
Prikbord

MEER

Over Theaterkrant.nl
Contact
Stichting BPN
Theaterkrant Magazine
Premiereijst
Laatste reacties
Medewerkers
Nieuwsbrief
Adverteren

